

Modül (öneri) No	315
Öğrenme Alanı (Temel konu)	Musibetler
Modül (Alt konu)	Hastalık ve Musibetlere Karşı Mü'minin Bakış Açısı
Amaçlar	- Musibetlerin; insanın aczini ve fakrını hissettirerek halis bir ibadete (menfi ibadet) vesile olduğunu, her bir saati bir gün ibadet hükmüne getirdiğini kavrar. - Hayatın yeknesaklıktan kurtulup musibetlerle tasaffi ettiğini, kuvvet bulup tekemmül ettiğini anlar. - Sabır kuvvetini mazi ve müstakbele dağıtmayıp "hali hazır" saate odaklamanın musibetlere karşı yeterli bir güç olduğunu idrak eder. - Asıl musibetin dine gelen musibet olduğunu; dünyevi hastalıkların ise günahlara kefaret ve ilahi birer ihtar olduğunu fark eder.
Süre	40 dk.
Seviye	Seviye-2
Yöntem ve Teknik-Etkinlik	Hikâyeleştirme: Dağınık bilgilerin (hastalık, sabır, şükür vb.) belirli anahtar kelimelerden yola çıkılarak bir olay örgüsü içinde bütünleştirilmesidir. Dua Yazma: İşlenen metindeki "münâcat" ve "iltica" kazanımlarının kişiselleştirilerek dua formatında kâğıda dökülmesidir.
Materyal ve Teknoloji	
İşleniş/Öğrenme-öğretme süreci	Giriş: Sabır Kahramanı ve Zaman Algısı (Anlatım) - Derse Hz. Eyyub (as)'ın "Yâ Rab, zarar bana dokundu; zikrime ve ubudiyetime hâlel veriyor" münâcatı ile başlanır. "Musibet zamanı uzundur" sözünün; sıkıntıdan dolayı değil, hayatî neticeler verip ömrü bereketlendirdiği için uzun olduğu vurgulanır. Gelişme: Yaşayarak Anlama (Hikâyeleştirme) - Öğrencilere; hastalık, musibet, sabır, şekva, fânî, bâkî kelimeleri verilir. Uygulama: Öğrencilerden, başından bir hastalık geçmiş bir karakterin; sabır kuvvetini mazi ve müstakbele dağıtmadan, o anın sevabını düşünerek nasıl huzur bulduğunu anlatan özgün bir kısa hikâye yazmaları istenir. - Hikâyelerde; "hayat musibetlerle tasaffi eder" ve "zeval-i lezzet elemdir" gibi hakikatlerin işlenmesi teşvik edilir. Sonuç: Ruhi Bir İltica (Dua Yazma) - Hastalığın günahları döken bir "ağaç silkeleme"

	eylemine benzetildiği anlatılır. • Uygulama: Öğrencilerden metindeki "Şâfi, Rabb-i Rahîm, iltifât-ı Rabbânî" gibi kavramları kullanarak; kendi ruhî yaraları ve ubudiye mânî olan halleri için özgün bir dua kaleme almaları istenir.
Ölçme ve Değerlendirme	➤ Kelime Bulmaca: Tanımı verilen "Şâfi, Musibetzedde, Zeval-i Lezzet, Keffâretü'z-zünub" gibi kavramların karışık harfler içinden bulunması istenir. ➤ Dallanmış Ağaç: "Musibet dine mi gelmiştir?" sorusuyla başlayan; "Evet (İltica/Feryat)" ve "Hayır (Sabır/Şükür)" yollarıyla "İbadet/Mükâfat" veya "İkaz/Kefaret" sonuçlarına ulaşan özgün bir dallanmış ağaç testi uygulanır.
İlişkili metinler	İkinci Lem'a بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ¹ Sabır kahramanı Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın şu münâcâtı, hem mücerreb, hem tesirlidir. Fakat ayetten iktibas suretinde, bizler, münâcâtımızda رَبِّىْ اِنِّىْ مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ² demeliyiz. Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın meşhur kıssasının hülâsası şudur ki: Pek çok yara bere içinde epey müddet kaldığı halde, o hastalığın azîm mükâfatını düşünerek, kemal-i sabırla tahammül edip kalmış. Sonra, yaralarından tevellüd eden kurtlar kalbine ve diline iliştiği zaman, zikir ve marifet-i İlâhiyenin mahalleri olan kalp ve lisanına iliştikleri için o vazife-i ubudiye hâle gelir düşüncesiyle, kendi istirahati için değil, belki ubudiyet-i İlâhiye için demiş: “Yâ Rab, zarar bana dokundu. Lisanen zikrime ve kalben ubudiyetime hâlel veriyor” diye münâcât edip, Cenab-ı Hak o halis ve safî, garazsız, lillâh için o münâcâtı gayet harika bir surette kabul etmiş, kemal-i afiyetini ihsan edip enva-ı merhametine mazhar eylemiş. İşte bu Lem'a'da Beş Nükte var. (Lem'alar, s. 21, Yeni Asya Neşriyat, Eylül-2022) ***

¹ Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. [Eyyub'u da hatırla ki,] Rabbine şöyle niyaz etmişti: “Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisin.” (Enbiya Suresi: 83.)

² Ey Rabbim! Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisin.

İKİNCİ NÜKTE

Yirmi Altıncı Söz’de sırr-ı kadere dair beyan edildiği gibi, musibet ve hastalıklarda, insanların şekvâya üç vecihle hakları yoktur.

Birinci Vecih: Cenab-ı Hak, insana giydirdiği vücut libasını sanatına mazhar ediyor. İnsanı bir model yapmış; o vücut libasını o model üstünde keser, biçer, tebdil eder, tağyir eder, muhtelif esmasının cilvesini gösterir. Şâfi ismi hastalığı istediği gibi, Rezzak ismi de açlığı iktiza ediyor ve hakeza...

مَالِكُ الْمُلْكِ يَتَصَرَّفُ فِي مُلْكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ³

İkinci Vecih: Hayat musibetlerle, hastalıklarla tasaffî eder, kemal bulur, kuvvet bulur, terakkî eder, netice verir, tekemmül eder, vazife-i hayatiyeyi yapar. Yeknesak istirahat döşegindeki hayat, hayr-ı mahz olan vücuttan ziyade, şerr-i mahz olan ademe yakındır ve ona gider.

Üçüncü Vecih: Şu dâr-ı dünya, meydan-ı imtihandır ve dâr-ı hizmettir. Lezzet ve ücret ve mükâfat yeri değildir. Madem dâr-ı hizmettir ve mahall-i ubudiyettir; hastalıklar ve musibetler, dinî olmamak ve sabretmek şartıyla, o hizmete ve o ubudiyete çok muvafık oluyor ve kuvvet veriyor. Ve her bir saati bir gün ibadet hükmüne getirdiğinden, şekvâ değil, şükretmek gerekir.

Evet, ibadet iki kısımdır: Bir kısmı müsbet, diğeri menfî. Müsbet kısmı malûmdur. Menfî kısmı ise, hastalıklar ve musibetlerle, musibettede zaafını ve aczini hissedip, Rabb-i Rahîm’ine ilticakârâne teveccüh edip, Onu düşünüp, Ona yalvarıp halis bir ubudiyet yapar. Bu ubudiyete riya giremez, halistir. Eğer sabretse, musibetin mükâfatını düşünse, şükretse, o vakit her bir saati bir gün ibadet hükmüne geçer. Kısacık ömrü uzun bir ömür olur. Hatta bir kısmı var ki bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçer. Hatta bir ahiret kardeşim, Muhacir Hafız Ahmed isminde bir zatın müthiş bir hastalığına ziyade merak ettim. Kalbime ihtar edildi: “Onu tebrik et. Her bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçiyor.” Zaten o zat sabır içinde şükrediyordu.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Bir iki Söz’de beyan ettiğimiz gibi, her insan geçmiş hayatını düşünse, kalbine ve lisanına ya “ah” veya “oh” gelir. Yani, ya teessüf eder, ya “Elhamdülillâh” der.

Teessüfü dedirten, eski zamanın lezaizinin zeval ve firakından neş’et eden manevî elemelerdir. Çünkü zeval-i lezzet elemidir. Bazen muvakkat bir lezzet daimî elem verir. Düşünmek ise o elemi değiştirir, teessüf akıtıyor.

³ Mülk sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eder.

Eski hayatında geçirdiği muvakkat âlâmın zevalinden neş’et eden manevî ve daimî lezzet, “Elhamdülillâh” dedirtir. Bu fitrî hâletle beraber, musibetlerin neticesi olan sevap ve mükâfat-ı uhrevîye ve kısa ömrü musibet vasıtasıyla uzun bir ömür hükmüne geçmesini düşünse, sabırdan ziyade şükreder,

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ سِوَى الْكُفْرِ وَالضَّلَالِ⁴

demesi iktiza eder. Meşhur bir söz var ki, “Musibet zamanı uzundur.” Evet, musibet zamanı uzundur. Fakat örf-ü nâsta zannedildiği gibi sıkıntılı olduğundan uzun değil, belki uzun bir ömür gibi hayatî neticeler verdiği için uzundur.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Yirmi Birinci Söz’ün Birinci Makamında beyan edildiği gibi, Cenab-ı Hakkın insana verdiği sabır kuvvetini evham yolunda dağıtmazsa, her musibete karşı kâfi gelebilir. Fakat vehmin tahakkümüyle ve insanın gafletiyle ve fânî hayatı bâkî tevehhüm etmesiyle, sabır kuvvetini mazi ve müstakbele dağıtıp, hâl-i hâzırdaki musibete karşı sabrı kâfi gelmez, şekvâya başlar. Âdetâ –hâşâ– Cenab-ı Hakkı insanlara şekvâ eder. Hem çok haksız bir surette ve divanecesine şekvâ edip sabırsızlık gösterir.

Çünkü geçmiş her bir gün, musibet ise zahmeti gitmiş, rahatı kalmış; elemi gitmiş, zevalindeki lezzet kalmış; sıkıntısı geçmiş, sevabı kalmış. Bundan şekvâ değil, belki mütelezzizâne şükretmek lâzım gelir. Onlara küsmek değil, bilâkis muhabbet etmek gerektir. Onun o geçmiş fânî ömrü, musibet vasıtasıyla bâkî ve mes’ud bir nevi ömür hükmüne geçer. Onlardaki âlâmı vehimle düşünüp, bir kısım sabrını onlara karşı dağıtmak divaneliktir.

Amma gelecek günler ise, madem daha gelmemişler; içlerinde çekeceği hastalık veya musibeti şimdiden düşünüp sabırsızlık göstermek, şekvâ etmek ahmaklıktır. “Yarın, öbür gün aç olacağım, susuz olacağım” diye bugün mütemadiyen su içmek, ekmek yemek ne kadar ahmakçasına bir divaneliktir; öyle de gelecek günlerdeki şimdi adem olan musibet ve hastalıkları düşünüp, şimdiden onlardan müteallim olmak, sabırsızlık göstermek, hiçbir mecburiyet olmadan kendi kendine zulmetmek öyle bir belâhettir ki, hakkında şefkat ve merhamet liyakatini selb ediyor. Elhâsıl, nasıl şükür nimeti ziyadeleştiriyor; öyle de, şekvâ, musibeti ziyadeleştirir. Hem merhamete liyakati selb eder.

Birinci Harb-i Umumî’nin birinci senesinde, Erzurum’da mübarek bir zat müthiş bir hastalığa giriftar olmuştu. Yanına gittim. Bana dedi:

“Yüz gecedir ben başımı yastığa koyup yatamadım” diye acı bir

⁴ Küfür ve dalâletin dışında her türlü hal için Allah’a hamd olsun. (Feyzü'l-Kadîr, 1: 368, 662.)

şikâyet etti.

Ben çok acıdım. Birden hatırıma geldi ve dedim:

“Kardeşim, geçmiş sıkıntılı yüz günün şimdi sürurlu yüz gün hükmündedir. Onları düşünüp şekvâ etme. Onlara bakıp şükret. Gelecek günler ise, madem daha gelmemişler; Rabbin olan Rahmanü'r-Rahîm'in rahmetine itimad edip, dövülmeden ağlama, hiçten korkma, ademe vücut rengi verme. Bu saati düşün, sendeki sabır kuvveti bu saate kâfi gelir. Divane bir kumandan gibi yapma ki, sol cenah düşman kuvveti onun sağ cenahına iltihak edip ona taze bir kuvvet olduğu halde, sol cenahındaki düşmanın sağ cenahı daha gelmediği vakitte, o tutar, merkez kuvvetini sağa sola dağıtıp, merkezi zayıf bırakıp, düşman edna bir kuvvetle merkezi harap eder.”

Dedim: “Kardeşim, sen bunun gibi yapma. Bütün kuvvetini bu saate karşı tahşid et. Rahmet-i İlâhiyeyi ve mükâfat-ı uhreviyeyi ve fânî ve kısa ömrünü uzun ve bâkî bir surete çevirdiğini düşün. Bu acı şekvâ yerinde ferahlı bir şükret.”

O da tamamıyla bir ferah alarak, “Elhamdülillâh” dedi, “Hastalığım ondan bire indi.”

Beşinci Nükte

Üç Meseledir.

Birinci Mesele: Asıl musibet ve muzır musibet, dine gelen musibettir. Musibet-i diniyeden her vakit dergâh-ı İlâhiyeye iltica edip feryad etmek gerektir.

Fakat dinî olmayan musibetler, hakikat noktasında musibet değildirler. Bir kısmı ihtar-ı Rahmanî'dir. Nasıl ki çoban, gayrın tarlasına tecavüz eden koyunlarına taş atıp, onlar o taştan hissederler ki, zararlı işten kurtarmak için bir ihtardır, memnunâne dönerler. Öyle de çok zâhirî musibetler var ki İlâhî birer ihtar, birer ikazdır. Ve bir kısmı keffaretü'z-zünubdur. Ve bir kısmı gafleti dağıtıp, beşerî olan aczini ve zaafını bildirerek bir nevi huzur vermektir. Musibetin hastalık olan nev'i, sâbıkan geçtiği gibi, o kısım, musibet değil, belki bir iltifat-ı Rabbanîdir, bir tathirdir.

Rivayette vardır ki “Ermiş bir ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşüyor; sıtmanın titremesinden günahlar öyle dökülüyor.”

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâm, münâcâtında, istirahat-i nefis için dua etmemiş. Belki zikr-i lisanî ve tefekkür-ü kalbîye mânî olduğu zaman, ubudiyet için şifa talep eylemiş. Biz, o münâcâtla birinci maksadımız, günahlardan gelen manevî, ruhî yaralarımızın şifasını niyet etmeliyiz. Maddî hastalıklar için ubudiyete mânî olduğu zaman iltica edebiliriz. Fakat muterizâne, müştekiyâne bir surette değil, belki mütezellilâne ve istimdakârâne iltica edilmeli. Madem Onun rububiyetine

razıyız; o rububiyeti noktasında verdiği şeye rıza lâzım. Kaza ve kaderine itirazı ısmam eder bir tarzda ah, of edip şekvâ etmek, bir nevi kaderi tenkittir, rahîmiyetini ittihamdır. Kaderi tenkit eden, başını örse vurur, kırar. Rahmeti ittiham eden, rahmetten mahrum kalır. Kırılmış el ile intikam almak için o eli istimal etmek, nasıl kırılmasını tezyid ediyor; öyle de, musibete giriftar olan adam, itirazkârâne şekvâ ve merakla onu karşılamak, musibeti ikileştiriyor.

İkinci Mesele: Maddî musibetleri büyük gördükçe büyür, küçük gördükçe küçülür. Meselâ gecelerde insanın gözüne bir hayal ilişir. Ona ehemmiyet verdikçe şişer, ehemmiyet verilmezse kaybolur. Hücum eden arılara iliştikçe fazla tehacüm göstermeleri, lâkayt kaldıkça dağılmaları gibi, maddî musibetlere de büyük nazarıyla, ehemmiyetle baktıkça büyür. Merak vasıtasıyla o musibet cesetten geçerek kalpte de kökleşir, bir manevî musibeti dahi netice verir, ona istinad eder, devam eder. Ne vakit o merakı, kazaya rıza ve tevekkül vasıtasıyla izale etse, bir ağacın kökü kesilmesi gibi, maddî musibet hafifleşe hafifleşe, kökü kesilmiş ağaç gibi kurur, gider. Bu hakikati ifade için bir vakit böyle demiştim: Bırak ey bîçare feryadı belâdan, kıl tevekkül!

Zira feryad, belâ ender, hata ender belâdır bil.

Eğer belâ vereni buldunsa, safâ ender, atâ ender belâdır bil.

Eğer bulmazsan, bütün dünya cefa ender, fenâ ender belâdır bil.

Cihan dolu belâ başında varken, ne bağırırsın küçük bir belâdan? Gel, tevekkül kıl.

Tevekkül ile belâ yüzünde gül, tâ o da gülsün. O güldükçe küçülür, eder tebeddül.

Nasıl ki mübarezede müthiş bir hasma karşı gülmekle, adavet musâlahaya, husumet şakaya döner, adavet küçülür mahvolur; tevekkül ile musibete karşı çıkmak dahi öyledir.

Üçüncü Mesele: Her zamanın bir hükmü var. Şu gaflet zamanında musibet şeklini değiştirmiş. Bazı zamanda ve bazı eşhastâ belâ, belâ değil, belki bir lütf-u İlâhîdir. Ben şu zamandaki hastalıklı sair musibetzedeleri –fakat musibet dine dokunmamak şartıyla– bahtiyar gördüğümünden, hastalık ve musibet aleyhtarı bulunmak hususunda bana bir fikir vermiyor. Ve bana, onlara acımak hissini îrâs etmiyor. Çünkü hangi bir genç hasta yanıma gelmiş ise, görüyorum, emsallerine nisbeten bir derece vazife-i diniyeye ve ahirete karşı merbutiyeti var. Ondan anlıyorum ki öyleler hakkında o nevi hastalıklar musibet değil, bir nevi nimet-i İlâhiyedir. Çünkü çendan o hastalık onun dünyevî, fânî, kısacık hayatına bir zahmet îrâs ediyor, fakat onun ebedî hayatına faydası dokunuyor. Bir nevi ibadet hükmüne geçiyor. Eğer sıhhat bulsa, gençlik sarhoşluğuyla ve

zamanın sefahetiyle, elbette hastalık hâletini muhafaza edemeyecek, belki sefahete atılacak.

Hatime

Cenab-ı Hak, hadsiz kudret ve nihayetsiz rahmetini göstermek için insanda hadsiz bir acz, nihayetsiz bir fakr derc eylemiştir. Hem hadsiz nukuş-u esmasını göstermek için insanı öyle bir surette halk etmiş ki, hadsiz cihetlerle elemeler aldığı gibi, hadsiz cihetlerle de lezzetler alabilir bir makine hükmünde yaratmış.

Ve o makine-i insaniyede yüzer alet var. Her birinin eleme ayrı, lezzeti ayrı, vazifesi ayrı, mükâfatı ayrıdır. Âdeta insan-ı ekber olan âlemde tecellî eden bütün esma-i İlâhiye, bir âlem-i asgar olan insanda dahi o esmanın umumiyetle cilveleri var. Bunda sıhhat ve afiyet ve lezaiz gibi nâfi' emirler nasıl şükür dedirtir, o makineyi çok cihetlerle vazifelerine sevk eder, insan da bir şükür fabrikası gibi olur. Öyle de musibetlerle, hastalıklarla, âlâm ile, sair müheyyic ve muharrik arızalar ile, o makinenin diğer çarhlarını harekete getirir, tehyîc eder. Mahiyet-i insaniyede münderiç olan acz ve zaaf ve fakr madenini işlettiriyor. Bir lisan ile değil, belki her bir azanın lisanıyla bir iltica, bir istimdad vaziyeti verir. Güya insan o arızalar ile, ayrı ayrı binler kalemi tazammun eden müteharrik bir kalem olur, sahife-i hayatında veyahut levh-i misalîde mukadderat-ı hayatını yazar, esma-i İlâhiyeye bir ilânname yapar ve bir kaside-i manzume-i Sübhaniye hükmüne geçip, vazife-i fitratını ifa eder.

(Lem'alar, s. 23-28, Yeni Asya Neşriyat, Eylül-2022)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ⁵
وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ⁶

⁵ Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın (Bakara Suresi: 32.)

⁶ Duaları şu sözlerle sona erer: “Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur” (Yunus Suresi: 10.)